

Информация за изпълнение на етап на проект

Наименование на конкурса: Конкурс за финансиране на научни изследвания 2017
Основна научна област: 10. Хуманитарни науки
№ на договор: ДН 20/1 от 11 декември 2017
Начална и крайна дата на проекта: 12 декември 2017 - 12 юни 2019
Заглавие на проекта: ЧИТАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ В БЪЛГАРИЯ 2018. Национален интердисциплинарен проект, изследващ състоянието на четенето и грамотностите в България.
Базова организация: Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Партньорски организации: няма
Ръководител на научния колектив (академична длъжност, научна степен, име): Проф. Александър Кьосев
Общ размер на отпуснатото финансиране за първи етап: 59 670 лева
Интернет страница на проекта (ако има такава): ще бъде създадена през втория етап

Научни публикации по проекта и работни срещи с експерти:

Екипът на проекта прецени, че истински значими научни публикации ще могат да бъдат реализирани след внимателно обсъждане и верифициране на получените изследователски данни и изработване на достоверна комплексна картина на българските читателски практики – това е задача и очакван резултат за втория етап на проекта. Ето защо засега изследователите са се въздържали от публикации.

Планирани са следните бъдещи публикации:

- Сборник с литературоведски публикации по темата на модул 2.1. „Имплицитният читател“
- Тематичен брой на електронното академично списание „Пирон“ (ISSN 2367-7031) с текстовете от организираната под научното ръководство на доц. А. Главанакова и проф. А. Къосев научна конференция *Reading practices in the digital age*, в който ще бъдат включени и резултатите от изследванията в научна област 2.2. „Четене в дигитална среда“.
- След обсъждането и финализирането на резултатите от проекта на общ семинар на екипа и консултантите, всеки индивидуален член на изследователския екип ще бъде поканен да кандидатства за публикация в списания с импакт фактор, включително списания на английски език.
- Сборник с научни публикации, обобщаващ резултатите от проекта, след края на втория етап.

Участие в научни форуми и работни срещи с български и международни експерти:

- През ноември 2018 г. екипът на научна област 2.2. „Четене в дигитална среда“ с ръководител доц. Александра Главанакова организира международна конференция в София на тема *Reading Practices in the Digital Age* с участие на над 10 известни експерти от САЩ, Гърция, Украйна и България. На тази конференция участваха и членове на екипа (проф. Александър Къосев, доц. Александра Главанакова, доц. Дарин Тенев, д-р Александър Попов). За организацията на тази конференция бяха осигурени допълнителни средства от фонд „Научни изследвания“ на Софийския университет.
- През май 2019 г. целият екип на научна област 2.1. „Имплицитният читател на литературни текстове“ участва в годишната конференция на ФСлФ в СУ и представи резултатите от своите готови изследвания в рамките на специално отделена на проекта кръгла маса.
- Април, май, юни 2019 г. – поредица от дискусии с експерти от МОН.
- Юни 2019 г. – Дискусия на проф. Александър Къосев с представители на Асоциацията на учителите по български език и литература.
- Юни 2019 г. – работна среща на проф. Александър Къосев с представители на Гьоте-институт София за обсъждане на възможна съвместна работа във втория етап на проекта.
- Юни 2019 г. – гр. Сегед, Унгария - доклад на проф. Александър Къосев с представяне на проекта на международната българистична конференция в гр. Сегед.
- Юли 2019 г. – Майнц, Германия – работна среща на проф. Александър Къосев с д-р Симоне Еринг, ръководител на изследователското звено в *Stiftung Lesen, Mainz* – обсъдени бяха резултатите от проекта, както и възможности за сътрудничество и включване на българската изследователска група в мрежата EU Read, обединяваща в момента 128 партньорски организации в областта на изследването на четенето от 21 европейски страни. Обсъдени бяха и възможностите за малък българо-немски симпозиум в София в сътрудничество с Гьоте-институт.
- 1 юли 2019 г. – Участие в научното събитие „Седмица на бенефициентите на ФНИ“ в Софийския университет, в рамките на което проф. Александър Къосев представи междинните резултати от първия етап на проекта.

Описание на очакваните резултати по проекта (до 1 стр. в рамките на полето по-долу):

През 2017 г. в нашия проект бяха посочени следните очаквани резултати за двата етапа на проекта:

Общи научни резултати

1. Осигуряване на сравними представителни данни, които ще бъдат съпоставени с данните на предишните три изследвания („Четяща България” 2006, „Читателски практики в България” 2009-2010; „Читателски практики в България 2014“). Така ще се очертаят дългосрочни тенденции в читателската култура и пирамидата на грамотностите.
2. Възможност за съпоставка с данните от международното изследване PISA; през 2018 г. предстои ново издание на PISA с акцент върху четенето и функционалната грамотност. Ще бъдат конкретизирани променливите, по които ще бъдат сравнени и сравнявани двете изследвания.
3. Оценка на възрастовата динамика, разпределението на грамотности и компетентности сред различни прослойки и малцинства, установяване на застрашени групи.
4. Оценка на рисковете пред българското общество, предложение за превенция или посрещане на предизвикателствата.
5. Оценка на състоянието на „инфраструктурата” на читателския процес, чрез анализ на институциите и експертите, които поддържат грамотността, книгоиздаването, книгоразпространението и педагогиката.
6. Оценка на състоянието на книжния пазар и търсенето на книги.
7. Оценка на състоянието и структурата на читателските компетентности на различни групи от населението. Оценка на състоянието и структурата на читателските компетентности, специално фокусирана върху младите и непривилегированите групи.
8. Оценка на българските тенденции в международен сравнителен план.
9. Разширяване на понятието за грамотност, включване на нови видове грамотности и компетентности. След изследването ще бъдат формулирани препоръки към националната стратегия за грамотност.
10. Оценка на корелациите между читателска и гражданска култура.

Резултати – практически препоръки за решаване на важни обществени проблеми:

- Подготвяне на финален документ с препоръки за образователни, културни и публични политики (*policy paper*) във връзка с развитието на читателската култура в България;
- Подготвяне на обобщаващ документ с препоръки за промоционални кампании в подкрепа на четенето;
- Препоръка за ревизия на националната образователна стратегия за грамотност.

Резултати – научни продукти:

- Всеки изследовател, включително младите учени, ще е задължен да публикува поне една статия, свързана с конкретната област, която е изследвал лично. Най-добрите ще бъдат преведени на английски език и ще бъдат изпратени в *peer reviewed* списания с висок импакт фактор като *Reading Research Quarterly*; *Journal of research in reading*, *New England Reading Association Journal*, *Scientific studies of reading* и пр. Останалите ще бъдат публикувани в българското *peer reviewed* списание „Критика и хуманизъм“, с чиято редакция сме вече в контакт. Очакваме над 15 публикации.
- Ще бъде издаден сборник с всички основни приноси на изследователите.
- Хабилитираните преподаватели ще бъдат поканени да издадат студии и монографии. Александър Кьосев планира завършването на втория том на книгата „Караниците около четенето“, посветен на читателските практики в България.

Постигнати резултати от изпълнението на проекта и кратък анализ на тяхната приложимост (до 1 стр. в рамките на полето по-долу)

През първия етап на проекта (декември 2017 – юни 2019) бяха постигнати следните резултати:

1. Бяха осигурени сравними представителни данни от социологическото изследване на читателските практики през 2019 г., съпоставими с данните на предишните три изследвания („Четяща България” 2006, „Читателски практики в България” 2009-2010; „Читателски практики в България 2014“). Това позволи да се очертаят дългосрочни тенденции в читателската култура и пирамидата на грамотностите.
2. Беше направена оценка на възрастовата динамика, разпределението на грамотности и компетентности сред различни прослойки и малцинства, установяване на застрашени групи.
3. Беше направена предварителна оценка на състоянието на книжния пазар и търсенето на книги.
4. Беше направена оценка на състоянието и структурата на читателските компетентности на различни групи от населението.
5. Бяха направени първи стъпки за сравнително оценяване на българските тенденции в международен сравнителен план.
6. Беше направена оценка на корелациите между читателска и гражданска култура.

Постигнати резултати, които не бяха предвидени в проекта за първия етап на изследването:

7. Беше разработена цялостна картина на аудиториите, създавана от съвременни български текстове (читател в текста).
8. Беше направен сериозен теоретичен преглед на научната литература, свързана с дигитално четене.
9. Бяха направени интересни сондажи и анализи на специални „авангардни“ групи от дигитални читатели, на писатели и читатели в социалните мрежи.
10. Бяха разработени нови методологически инструменти при анализа на „читателя в текста“ и при психологическия експеримент с млади читатели.
11. Бяха установени важни контакти с ключови европейски и световни експерти, както и експерти от МОН.

Очаквани резултати, които не бяха постигнати през първия етап:

1. Не можахме да завършим цялостното обработване на получените данни от психологическия експеримент (обработени са около 25%). Причините за това са обяснени подробно в научния отчет.
2. Цялостното обработване на тези данни, както и останалите резултати, обозначени по-горе като „очаквани“ ще бъдат реализирани във втория етап на проекта.